

Τί εστί Μεγάλη Εκκλησία;

- *Η θεοπνευστική προσέγγιση της παραδοξότητας του Μυστηρίου της Μεγάλης Εκκλησίας από τους ιεροφάντες Φαναριώτες Αρχιερείς Χαλκηδόνας Μελίτων και Περγάμου Ιωάννη.*
- *Η Μεγάλη Εκκλησία ως Σταυραναστάσιμη Πρωτόθρονος Ιερά Καθέδρα της Ορθοδοξίας καθίσταται ζώσα μαρτυρία και παράδοξο μαρτύριο Ορθοδοξίας μέσα στην σωστική περιπέτεια του Θεού.*
- *Υπεράνω της κτιστότητας του χωροχρόνου η Μεγάλη Εκκλησία επιβιώνει παραδόξως μέσα στην διαχρονία της πρωτίστως και εξόχως ως θεολογική έννοια εκφαίνουσα, κηρύττουσα και προσφέρουσα ως πρόταση ζωής «εις πάντα τα έθνη» τον ίδιο τον ενανθρωπήσαντα Θεό.*

Δυο πρόσωπα, δυο Ιεράρχες του μαρτυρικού Φαναρίου, ο ένας γέννημα θρέμμα της Βασιλεύουσας Κωνσταντινουπόλεως και ο έτερος Βλστός της Φαναριοσκεπαστης Μακεδονίας, ήτοι ο Γέρων Χαλκηδόνας Μελίτων και ο Γέρων Περγάμου Ιωάννης, συνιστούν «Ιερόν σύζευγμα» όταν αποφαινόνται ουχί «ex cathedra» αλλά εκ του υπερώου της Μεγάλης Εκκλησίας βιωματικώς και ευθέως, στο μυριάκις διατυπωμένο ανά τους αιώνες και μέχρι σήμερα ερώτημα: «τί εστί Μεγάλη Εκκλησία;». Αποφαινόνται ιεροπρεπέστατα δια της εμπνευσμένης γραφίδος τους, ο ένας με την απόφια καθαρότητα του Πολίτη Ρωμηού και εμφιλόσοφου μύστου και ο έτερος με την βαθυνούστατη ακαδημαϊκή περινόηση, αλλά αμφότεροι με την θεολογική, την βαθύτατα θεολογική, οντολογική θεώρηση του μυστηρίου της παραδοξότητας της Μεγάλης Εκκλησίας ως πρωτίστως και εξόχως και αυτοθυσιαστικώς ιεροφάντες του υπερτάτου γεγονότος ότι ο περί της Μεγάλης Εκκλησίας λόγος είναι συνάμα λόγος στο μυστήριο της Θείας Ενανθρωπήσεως, του Σταυρού και της Αναστάσεως του Ιησού Χριστού, όπως αιώνες τώρα η Πρωτόθρονος και Πρωτεύθυνος Μεγάλη Εκκλησία αγιοπνευματικώς, μαρτυρικώς και εν μαρτυρία, μυσταγωγικώς και ευχαριστιακώς προσφέρει ως οντολογική πρόταση ζωής στον άνθρωπο κάθε εποχής για να υπερβεί τον μέγιστο και έσχατο εχθρό του, τον θάνατο.

Ο όρος «Μεγάλη Εκκλησία» μέσα από την ιστορική παραδοξότητα που τον εγέννησε, είναι ταυτόσημος ή συνώνυμος με τον υπέρλαμπρο ναό της Του Θεού Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως και συνακολούθως με την μαρτυρικώς καθαγιασμένη Μητέρα Αγία του Χριστού Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως, ήτοι του Πρωτοθρόνου και Πρωτευθύνου Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Αναφερόμενος ο αοίδιμος Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνας Μελίτων στην απαρχή τούτου του κατά το περιεχόμενο, τους συμβολισμούς και την οντολογία βαρυσήμαντου όρου «Μεγάλη Εκκλησία», γράφει μεταξύ άλλων τα εξής: «Άκουσον τα οικεία, ίσως επειδή θέλει να τα επανακούση ο ομιλών; Μεγάλη Εκκλησία! Τι σημαίνει; Τι είναι; Προς την όλην ιεράν και μεγάλην υπόθεσιν είναι συνδεδεμένα δυο μεγάλα ιστορικά πρόσωπα. Κωνσταντίνος ο Μέγας και ο Ιουστινιανός. Όμως η Μεγάλη Εκκλησία εξέφυγε της ανθρωπίνης Μεγαλειότητας. Διά τούτο και παρέμεινε και θα παραμείνει Μεγάλη Εκκλησία. Πολλάκις, άλλο είναι η ανθρωπίνη πρόθεσις και άλλο η βουλή και η οικονομία του Θεού. Εις την περίπτωσιν της Μεγάλης Εκκλησίας τα συναμφοτέρα συνηντήθησαν, ήτοι η ανθρωπίνη πρόθεσις και η θεία βουλή και οικονομία.

Άλλο, αν εις το τέλος η ανεξιχνίαστος θεία βουλή, η υπερβάλλουσα τους σχηματισμούς της ιστορίας, επεκράτησε μυστηριωδώς εις τέλος, άγουσα εις αγνώστους τελικάς εξόδους».

Ο Χαλκηδόνης Μελίτων υπερβαίνει όμως το ιστορικό πλαίσιο ή θεολογικότερα την κτιστότητα του χωροχρόνου εντός του οποίου ανηγέρθη ο Ναός της Του Θεού Σοφίας και τοιουτοτρόπως εγέννησε τον όρο «Μεγάλη Εκκλησία», και εισέρχεται στην θεολογική οντολογία του όρου επισημαίνοντας: «όπως και αν έχη, εν τη όλη ιστορική εξελίξει αυτής, η Μεγάλη Εκκλησία υπήρξεν, από της γενέσεως και μέχρι αυτής της στιγμής κυρίως και κατά βάσιν μία θεολογική έννοια. Μία Χαλκηδόνης έκφρασις του θεανθρωπίνου χαρακτήρος της. Και ιδού διατί. Η Μεγάλη Εκκλησία προσλαμβάνει το όνομα τούτο εξ ενός κτίσματος. Όμως το κτίσμα αυτό δεν είναι τυχαίον. Είναι θεολογικόν επεισόδιον και γεγονός. Κωνσταντίνος ο Μέγας και Ιουστινιανός είναι απλώς όργανα. Ανύποπτα όργανα του θεολογικού δυναμισμού της Ανατολής.

Και τι λέω; Θα ήθελον να είπω της ανθρωπότητας εν τη διατυπώσει της Ανατολής...

Μία κίνησις είναι του ανθρώπου να εκφράση την παρουσίαν και το μεγαλείον του Θεού. Είναι μία πτήσις και μία απόπειρα του πεπερασμένου να συλλάβη το υπερβατικόν, το άπειρον. Μια υποσυνείδητος εξομολόγησις και νοσταλγία διά την αποκατάστασιν της εικόνας του Θεού και την θέωσιν της ιστορίας. Μία αφελής ανθρωπίνη προσπάθεια της ιστορίας. Μία αφελής ανθρωπίνη προσπάθεια είναι να χωρέση εν χώρω τον Αχώρητον. Όμως προσπάθεια που, όσον και αν είναι αφελής, είναι, οφείλομεν να το είπωμεν, αληθής και ειλικρινής.

Η κίνησις, η πτήσις, η απόπειρα, η προσπάθεια επιστρατεύουν, λοιπόν, την γνώσιν και την τέχνην, επί πλέον δε όλην την δυνατήν ανθρωπίνην μεγαλειότητα... και η Μεγάλη Εκκλησία κτίζεται. Και κτίζεται εις δόξαν Θεού. Όμως, ενώ κτίζεται, ο Θεός επεμβαίνει. Και ενώ ο άνθρωπος αναζητών τον Θεόν ανεβαίνει και κτίζει την Μεγάλην Εκκλησίαν, ο Θεός κατεβαίνει και επιθέτει τον τρούλλον, πλήρη από πασχάλιον φως. Και κατεβαίνει μέχρις Άδου, μέχρι των Εσχάτων. Και τότε γίνεται η μεγάλη συνάντησις. Η γνώσις και η τέχνη συναντούν την Σοφίαν και μάλιστα την Του Θεού Σοφίαν, και τα πάντα, ανακεφαλαιώνονται εις της Του Θεού Σοφίαν. Έκτοτε, η Μεγάλη Εκκλησία είναι και παραμένει Μεγάλη, διότι είναι η Εκκλησία της Του Θεού Σοφίας, ανεξαρτήτως και επέκεινα χώρου...».

Ο Ιερώτατος θεσμός της Μεγάλης Εκκλησίας εγκεντρισμένος μέσα στην ιστορία γεννά ιστορία και υπερβαίνει την φυσική ιστορική νομοτέλεια ως μυστήριο παράδοξο, το οποίο μεταμορφώνει τον θεσμό σε πρόταση εν Χριστώ ζωής. Η έννοια του θεσμού ίσως να σημαίνει για πολλούς τον εγκλωβισμό στα δεσμά της ιστορίας, αλλά η Μεγάλη Εκκλησία είναι «το πλέον του θεσμού», αφού πρόκειται για το «μυστήριον της ιστορίας», όπως εύστοχα υπογραμμίζει ο Περγάμου Ιωάννης αναφέροντας ότι πρόκειται για «ένα θεσμό με πλούσιο παρελθόν, που σφράγισε ανεξίτηλα την ίδια την ιστορία της πολιτισμένης ανθρωπότητας και που εξακολουθεί να αποτελεί ελπίδα για το παρόν και το μέλλον του συγχρόνου ανθρώπου... ένα θεσμό που ακόμη κι αν δεν τον είχαμε δοσμένο από τη χάρη του Θεού, και μάλιστα στο Γένος μας, θα έπρεπε να τον εφεύρουμε. Τί είναι το Οικουμενικό Πατριαρχείο; Το ονομάζουμε θεσμό, αλλά είναι κάτι περισσότερο: είναι ένα ιστορικό παράδοξο, ένα μυστήριο της ιστορίας».

Το παράδοξο του μυστηρίου της Μεγάλης Εκκλησίας ως Πρωτόκλητος Αποστολική Εκκλησία, όπου διαχρονικώς βιούται η «παραδοξότητα της Αποστολικότητας», εκφράζεται

με τους μοναδικούς θεοπνεύστους λόγους του Αποστόλου των εθνών Παύλου στην Β΄ προς Κορινθίους επιστολή καθώς αντικατοπτρίζουν τις παράδοξες αντιθέσεις που συνδυάζονται στην εν Χριστώ ζωή της Μεγάλης Εκκλησίας και των διακονούντων το παράδοξο μυστήριο της οντολογίας της. Οι λόγοι λοιπόν του Αποστόλου Παύλου είναι αποκαλυπτικοί της οντολογικής ταυτότητας της Μεγάλης Εκκλησίας στην οποία οι μελανοφόροι μύστες αυτής «εν παντί συνιστώντες εαυτούς ως Θεού διάκονοι, εν υπομονή πολλή, εν θλίψεσιν, εν ανάγκαις, εν στενοχωρίαίς, εν πληγαίς, εν φυλακαίς, εν ακαταστασiais, εν κόποις, εν αγρυπνίαις, εν νηστείαις, εν αγνότητι, εν γνώσει, εν μακροθυμία, εν χρηστότητι, εν Πνεύματι Αγίω, εν αγάπη ανυποκρίτω, εν λόγω αληθείας, εν δυνάμει Θεού, διά των όπλων της δικαιοσύνης των δεξιών και αριστερών, διά δόξης και ατιμίας, διά δυσφημίας και ευφημίας, ως πλάνοι και αληθείς, ως αγνοούμενοι και επιγινωσκόμενοι, ως αποθνήσκοντες και ιδού ζώμεν, ως παιδευόμενοι και μη θανατούμενοι, ως λυπούμενοι αεί δε χαίροντες, ως πτωχοί πολλούς δε πλουτίζοντες, ως μηδέν έχοντες και πάντα κατέχοντες» (Β΄ Κορ. 6, 4-10).

Πολλλάκις και μυριάκις διετυπώθη λόγος ορίζων την ταυτότητα της οντολογίας του μυστηρίου της Μεγάλης Εκκλησίας ως «Εκκλησίας των του Χριστού Πενήτων», αλλά ο πλέον εσχατολογικών διαστάσεων ορισμός της Μεγάλης Εκκλησίας γράφθηκε από τον Χαλκηδόνο Μελίτωνα, ο οποίος μας αποκαλύπτει ότι η Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία είναι «Σκηνίτις Εκκλησία. Ενδημούσα και παρεπιδημούσα. Εις σκηνώματα διάφορα, ταπεινά, όμως πάντοτε Μεγάλη Εκκλησία. Και εις αυτήν την εν ταπεινώσει Μεγάλην Εκκλησίαν από το ουράνιον χρυσοτρίκλινον κατέρχεται ο Βασιλεύς των Βασιλευόντων και εισπορεύεται εις την Μεγάλην Εκκλησίαν».

Όταν ο Χαλκηδόνο Μελίτων κάνει λόγο για το μυστήριο της Μεγάλης Εκκλησίας, αποφαίνεται από το μυστήριο της Θείας Ενανθρωπήσεως και της Θείας Ευχαριστίας. Συνδέει οντολογικά, σύμφωνα με την χαλκηδόνια έκφραση, ήτοι αχωρίστως, αδιαιρέτως, αναλοιώτως και ατρέπτως, τα δύο μυστήρια ως «παράδοξον συναμφότερον» γράφοντας την βεβαιότητα της βιωματικής εμπειρίας ότι «το Άγιον Ποτήριον της Μεγάλης Εκκλησίας περιπατεί ανά μέσον των στενωπών αυτής της Πόλεως, επάνω από τα ταπεινά λιθόστρωτά της, και το θυσιαστήριον συνεχίζει την λειτουργίαν της Θείας Ευχαριστίας... εδώ συντηρείται επί αιώνας από του Αποστόλου Ανδρέου, επ΄ αυτής ταύτης της Αγίας Τραπέζης, αστείρευτος ο τίμιος άρτος και αστείρευτον το αίμα του Χριστού».

Στο μυστήριο της Μεγάλης Εκκλησίας εγκολπώνεται και η παραδοξότητα του μυστηρίου της επιβιώσεώς της παρά τις πολυκύμαντες και πολύπλαγκτες περιπέτειες της ιστορίας της διότι το μυστικό της δυνάμεώς της έγκειται στην συσταύρωσή της με τον Χριστό, επειδή «ζη ουκέτι αυτή, ζη δε εν αυτή Χριστός». Η Μεγάλη Εκκλησία παραμένει Μεγάλη όχι λόγω του ενδόξου παρελθόντος της, όταν ήταν περιβεβλημένη με την ισχύ του κόσμου και την εξουσία ή επενδεδυμένη με την αλουργίδα πολιτειακών προνομίων και αίγλης μέσα στην «ανασφαλή ασφάλεια» της κρατικής προστασίας, άλλα κυριώτατα επειδή είναι αληθής, ανόθευτος και γνήσια «εν Χριστώ ζωή». Τούτο επιμαρτυρεί ο της Χαλκηδόνο Επίσκοπος Μελίτων: «... απογυμνωμένη πλέον πάσης έξωθεν προνομίας και κοσμικής εξουσίας, επανανακαλύπτει δι΄ εαυτήν και αποκαλύπτει εις άλλους την μόνην όντως ασφάλειαν και προνομίαν και εξουσίαν και αίγλην, ήτοι την εν αυτή ζωήν του Χριστού».

Το «συναμφότερον» του αιιδίμου Χαλκηδόνο Μελίτωνος, ο Περγάμου Ιωάννης συνεπιμαρτυρεί ότι το παράδοξο της επιβιώσεως της Μεγάλης Εκκλησίας, εν άλλαις λέξεσιν, είναι το «έλεος του Θεού», το οποίο ουδέποτε αφανίσθηκε από την «ακοίμητη κανδήλα», της, η οποία «αεί φαίνει» υπεράνω της Αγίας Τραπέζης και προ του Συνθρόνου του Αγίου Βήματός της. Ο δε λόγος του Περγάμου Ιωάννου είναι γνήσια Παύλειος και

ερμηνεύει το γεγονός ότι η Μητέρα Εκκλησία ζει και θα ζει «ελέω Θεού», γράφοντας: «Ποιό είναι όμως το μέλλον του Οικουμενικού Πατριαρχείου; Για όσους αγνοούν την ιστορία του και παραβλέπουν την παραδοξότητα της φύσεώς του, το μέλλον του Οικουμενικού Πατριαρχείου δεν φαίνεται να είναι ευοίωνο. Τα στελέχη του ελαττώνονται αριθμητικά, άλλες Ορθόδοξες Εκκλησίες με κοσμική υποστήριξη μεθοδεύουν την υποκατάστασή του στην ηγεσία της ορθοδοξίας που του έχουν δώσει οι ιεροί κανόνες της Εκκλησίας, και πολλές φορές η τύχη του, όπως απέδειξαν τα γεγονότα του 1922, της περιόδου 1950-1965 και άλλες περιπτώσεις, εξαρτάται και επηρεάζεται από τους πολιτικούς χειρισμούς αυτής της χώρας, της Ελλάδας. Παραμένει, συνεπώς, το Οικουμενικό Πατριαρχείο ένας ανθρώπινα ευάλωτος θεσμός. Ένας θεσμός που, όπως σε όλη τη μακραίωνη διαδρομή του, κρέμεται κυριολεκτικά από το έλεος του Θεού. Αλλά, αν δεν ήταν έτσι, αν δηλαδή το μέλλον του ήταν ανθρώπινα εξασφαλισμένο; - τότε το Πατριαρχείο μας δεν θα ήταν συνεπές ούτε με την πίστη του, ούτε με την ιστορία του. Διότι η πίστη μας, που επιβεβαιώνει, όπως είπαμε, όλη η ιστορία του Πατριαρχείου μας, δεν είναι άλλη από αυτό που είπε ο Κύριος στον Απόστολο Παύλο, όταν του ζήτησε να τον απαλλάξει από «σκόλοπα τη σαρκί» του: «αρκεί σοι η χάρις μου· η γαρ δύναμίς μου εν ασθενεία τελειούται» (Β΄ Κορ. 12,9).

Η Μεγάλη Εκκλησία διαχρονικώς βιώνει την «σχοινοβασία» μεταξύ του Σταυρού και της Αναστάσεως. Αυτό το «απερινόητον μυστήριο» της «παραδόξου σχοινοβασίας» αποτελεί το απολύτως απόλυτο «οντολογικό ιδίωμα» της, το καύχημα και ύψιστο προνόμιο της Μεγάλης Εκκλησίας, η οποία είναι Εσταυρωμένη και γι' αυτό «αεί ζώσα» και εν Χριστώ Ανιστάμενη εκ του τάφου. Την φαινομενική αυτή αντινομία ως βιωματική οντολογία Σταυρού και Αναστάσεως, θανάτου και ζωής, δυσφημίας και ευφημίας, δόξης και ατιμίας, ερμηνεύει ο εμφορούμενος υπό του πνεύματος και του φωτός της Μεγάλης Εκκλησίας Χαλκηδόνας Μελίτων, ο οποίος θεολογεί γράφοντας: «Εσταυρωμένη η Μεγάλη Εκκλησία, συσταυρωθείσα τω Κυρίω της και τω Αποστόλω ιδρυτή της. Και τούτο, ουχί απλώς και μόνον από γενέσεως και καταγωγής, αλλ' υπαρξιακώς και βιωματικώς συνεσταυρωμένη τω Χριστώ και τω Αποστόλω, μάλιστα δε ουχί εν μιά και μόνη περιστάσει και καταστάσει, αλλ' εν ποικίλαις... είναι, ως εκκλησία, μυστήριο Θεού, ότι ο Οικουμενικός ούτος Θρόνος, εν τη εσχάτη αναλύσει αυτού, είναι Σταυρός, είναι ευθύνη και χρέος, είναι συγκατάβασις και ενανθρώπησις, είναι καταλλαγή και αγάπη και ειρήνη – είναι τόπος θεώσεως. Είναι σταυρός, ουχί όμως αυτοσκοπός, αλλ' έξοδος εις Ανάστασιν. Ο σταυρός εφ' ου ο εσταυρωμένος θρόνος, είναι σταυρός αναστάσεως. Και πλέον τούτου. Είναι σταυρός προσδοκών την τελείαν δικαίωσιν εν τοις εσχάτοις, εν τη όλη αποκαλύψει της Αποκαλύψεως του Θεού».

Όταν μάλιστα το άχθος του Σταυρού είναι κατά περίσταση δυσβάστακτο, η Μεγάλη Εκκλησία ευρίσκει την αντοχή και απαντοχή της στο φως της Αναστάσεως, επειδή κατά τον ίδιο Φαναριώτη Ιεράρχη: «το φυλασσόμενον εδώ, εις αυτήν την Μεγάλην Εκκλησίαν, φως της Αναστάσεως και της Ορθοδόξου Χριστιανικής πίστεως, είναι ένα φως δυνάμεως, ένα φως δυναμικόν... και όταν το έλαιον αυτό δεν ήτο αρκετόν διά να συντηρήση το φως αυτό, τότε προσετίθεντο τα δάκρυα της δοκιμασίας και το αίμα της Μαρτυρίας. Αυτό το φως είναι ένα φως αντοχής...».

Όσο ο εντός ή εκτός του Φαναρίου εραστής και μύστης του μυστηρίου της Μεγάλης Εκκλησίας βυθίζεται στην παραδοξότητα της σταυραναστασίμου οντολογίας της, τόσο περισσότερο έμφλογος Θείου έρωτος καθίσταται για να βιώσει το δικός της βίωμα και να μεταμορφωθεί μέσα από την κολυμβήθρα της.

Η Μεγάλη Εκκλησία γράφει ο Περγάμου Ιωάννης «κρέμεται κυριολεκτικά από το έλεος του Θεού» και επιβιώνει, ζει, αγιάζει, μυσταγωγεί και μαρτυρεί Χριστόν Εσταυρωμένον και Αναστάντα εκ νεκρών. Αυτό το «έλεος του Θεού» είναι σε τελική θεολογική ανάλυση η σωτηρία της, η σωτηριώδης ελπίδα της, που επαληθεύει επί αιώνες το του Χαλκηδόνας Μελίτωνος «Προφητικό απόφθεγμα και σοφίας φαναριώτικης βιούμενο απόσταγμα», ότι όντως: «Το Φανάριον είναι η τέχνη του να εξάγη τις εκ των χειριστών δεδομένων το άριστον δυνατόν». Ο ίδιος βαθυνούστατος Ιεράρχης ορίζει και καθορίζει συνάμα με τον μοναδικό και απαρράμιλλο εμφιλόσοφο λόγο του και την ένθεη σοφία του: «Και τί είναι το δαιμόνιον τούτο του Φαναρίου;», γράφοντας ως αιώνια Ιερά Παρακαταθήκη στους επιγενομένους «αδιαβλήτους εραστές»: «Και τι είναι το δαιμόνιον τούτο του Φαναρίου; Είναι η ακροατή αντίληψις, από κανονικής μακραίωνος εκκλησιαστικής παραδόσεως ποικίλων ιστορικών γεγονότων, περιπετειών και δοκιμασιών της Εκκλησίας και του Γένους θέσις, επιβίωσις και προορισμός εις τον αιώνα του αδάμαντος τούτου της Ορθοδοξίας, της Χριστιανοσύνης και των Ρωμαίων, είναι ό,τι ονομάζεται Οικουμενικός Θρόνος, Οικουμενικόν Πατριαρχείον... μία μυστική και αναξιολόγητος μετά την Άλωσιν αξία, την οποία αναγνωρίζουν μόνον οι πιστοί, οι Προφήται, οι ποιηταί και εκείνοι οι οποίοι συλλαμβάνουν τα μεγάλα μηνύματα και τας καιρίας και κυρίας γραμμάς της ιστορίας ύπερθεν των ρευμάτων της εποχής και του ρου της δημαγωγίας».

Στο πλαίσιο αυτό της εμφιλοσόφου διανοήσεως και σκέψεως του Χαλκηδόνας Μελίτωνος επιπροσθέτει αμεσότερα και ίσως με έναν ρεαλιστικότερο ορθολογισμό ο Περγάμου Ιωάννης: «Πώς μιά τόσο αρχαία Εκκλησία μπορεί να είναι συγχρόνως και τόσο σύγχρονη; Πώς ένας τόσο αδύνατος εξωτερικά θεσμός χωρίς καμία ουσιαστικά κρατική υποστήριξη, μέσα σε περιβάλλον αλλόθρησκο και με ελάχιστα στελέχη μπορεί να ανοίγεται τόσο πλατιά στον σύγχρονο κόσμο;

Είπαμε: Το Οικουμενικό Πατριαρχείο είναι ένα ιστορικό παράδοξο. Και αυτό μαρτυρεί η όλη πορεία του διά μέσου των αιώνων. Δεν είναι, βέβαια, πάντοτε απαλλαγμένο από λάθη και ατέλειες στους χειρισμούς του. Θα μπορούσε να λειτουργεί πιό οργανωμένα και μεθοδικά. Ωστόσο, παρά τις αδυναμίες του, δεν παύει να αποτελεί ένα φάρο στη σκοτεινή μας εποχή».

Επειδή ο Περγάμου Ιωάννης ως Οικουμενικός Ορθόδοξος Θεολόγος αντιλαμβάνεται σε απόλυτο βαθμό την οικουμενική αποστολή και ευθύνη του Οικουμενικού Πατριαρχείου, το οποίο ως Μεγάλη Εκκλησία είναι το «Ιερώτατον Σκήνωμα» της Ορθοδοξίας, απέναντι στον σύγχρονο κόσμο και ιδιαίτατα στον σύγχρονο άνθρωπο που βιώνει τον αυτομηδενισμό του και την οντολογική ανυπαρξία του, θέτει το μέγιστο ζήτημα το οποίο σχετίζεται με την ουσιαστική επιβίωσή της ως ενός τυπικού και μόνου «θρησκευτικού θεσμού» ή ως ενός ζωογόνου πνευματικού φορέως μιάς άλλης υπαρξιακής προτάσεως ζωής για τον σύγχρονο άνθρωπο. Σε αυτό των υπαρξιακών διαστάσεων δίλημμα ο Περγάμου Ιωάννης είναι απολύτως σαφής γράφοντας σχετικά: «Σήμερα η Ορθοδοξία καλείται να διαδραματίσει ρόλο παγκοσμίου βεληνεκούς, να δείξει ότι διαθέτει απάντηση στα υπαρξιακά προβλήματα του ανθρώπου, να δώσει δηλαδή τη μαρτυρία της στο επίπεδο των ιδεών και αξιών. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο, για να επιβιώσει σήμερα, πρέπει ν' αποδείξει ότι δεν είναι απλώς ένας θρησκευτικός – με τη στενή έννοια – θεσμός, αλλά φορέας ιδεών και αξιών ικανών να διαμορφώνουν ή, έστω, να επηρεάζουν τον σύγχρονο πολιτισμό, όπως ακριβώς έκανε κατά το παρελθόν. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο με την σημερινή ηγεσία του φαίνεται ότι αντιλαμβάνεται την αποστολή του αυτή και στο σημείο αυτό καλούμεθα όλοι να του συμπαρασταθούμε και να το ενισχύσουμε».

Ο Περγάμου Ιωάννης θέτει τον παραπάνω διαλεκτικό προβληματισμό του για την επιβίωση, την ουσιαστική επιβίωση, της Μεγάλης Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αρνείται την θεσμική υπόστασή της αλλά τουναντίον οριοθετεί με ορθόδοξα θεολογικά κριτήρια την οντολογική θεσμική ταυτότητα και αποστολή και ευθύνη της, επισημαίνοντας χαρακτηριστικά: «Αν ένας θεσμός επιβιώνει ιστορικά μόνον όταν ακούει τους κραδασμούς της ιστορίας και ανταποκρίνεται στις υπαρξιακές ανάγκες του ανθρώπου κάθε εποχής, τότε το Οικουμενικό Πατριαρχείο έχει και σήμερα και αύριο να επιτελέσει ουσιαστική αποστολή. Όπως ήδη είπα, και αν δεν υπήρχε ο θεσμός αυτός, θα έπρεπε να είχε εφευρεθεί. Χωρίς το Οικουμενικό Πατριαρχείο η Ορθοδοξία θα περιπέσει στη δίνη των εθνικισμών, στην καυχησιολογία του παρελθόντος, στην εσωστρέφεια της αυτάρκειας, στην περιφρόνηση του σύγχρονου κόσμου. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο απέδειξε ότι μπορεί να μετουσιώνει το παρελθόν σε παρόν, το παρόν σε μέλλον, το χθες και το σήμερα σε αύριο. Και τούτο, γιατί πέρα από τη θεσμική του ιδιότητα είναι φορέας μιας ανοικτής νοοτροπίας, μιας καθολικότητας και μιας ευαισθησίας για τον άνθρωπο κάθε εποχής. Και αυτό αποτελεί την κατ' άνθρωπον εγγύηση του μέλλοντός του».

Η Μεγάλη Εκκλησία έχουσα απολύτως συνείδηση της αποστολής της ως οργανικώς συναπτομένη «τω μυστηρίω του Σώματος του Χριστού και της αποστολικότητας» της, και κατά την εύγλωττη ρήση του Χαλκηδόνας Μελίτωνος, «αναθεωρούσα την χθες, θεωρούσα την σήμερα και προθεωρούσα την αύριον, εν προφητική, ως πάντοτε, διαθέσει», «... εύρηται... εν πλήρει επαφή αφ' ενός μεν προς την πραγματικότητα του Θεού αυτής προορισμού, αφ' ετέρου δε προς την πραγματικότητα του κατεπείγοντος και αγχώδους, αιτήματος του συγχρόνου ανθρώπου, και υπέρ ου Χριστός απέθανεν, αυτού του σύγχρονου ανθρώπου, ο οποίος ζητεί σήμερα μίαν Εκκλησίαν άσχετον προς πάσαν πολιτικήν, προς πάσαν κατά κόσμον εξουσίαν, ανεξάρτητον πάσης πολιτειακής προνομιακής μεταχειρίσεως, εσωτερικώς ελευθέραν, έστω και εξωτερικώς από το της δουλείας πρόσχημα, έστω και τον διωγμόν και την κατακόμβην υπομιμνήσκουσαν».

Η απελπισία δεν αποτελεί οντολογικό ιδίωμα της Μεγάλης Εκκλησίας, αλλά η ακαταίσχυντος και ακατάβλητος ελπίδα εν Χριστώ Αναστάντι, διότι είναι «η αύριον του Θεού» μέσα στην ιστορία ως όντως «παρεμβολή Θεού» και «Ιερώτατον παράδοξον μυστήριον».

Τον παιάνα τούτο της επιβιώσεως της Μεγάλης Εκκλησίας κηρύττει ο εμφορούμενος με το πνεύμα της Μεγάλης Εκκλησίας Χαλκηδόνας Μελίτων γράφων: «Από του παλαιού των ημερών και αειζώου τούτου θυσιαστηρίου, ανακαινίζοντες ως αετού την νεότητα ημών, εις ουδέν λογιζόμενοι τα παθήματα του νυν καιρού εκ των ερήμην ημών υπολογισμών και επιπολαιότητων και εξάψεων, και εν τη επί μάλλον και μάλλον αυξανομένη συνειδήσει των φορέων αγιωτάτης πίστεως, ατιμήτου πατρώας κληρονομίας, μοναδικής παραδόσεως και αξιών αναντικαταστάτων, αντιπαρερχόμενοι δε την ευτέλειαν των λογισμών και των υπολογισμών των άλλων εις την εκτίμησιν των αξιών τούτων, και τέλος υπερβαίνοντες την «σοφίαν» των σοφών και των ισχυρών και την χθαμαλότητα των επιβούλων, και αντιδωρούμενοι τοις πάσιν αγάπην και ειρήνην, σταθερώ τω φρονήματι και τω όμματι ατενίζομεν προς την αύριον του Θεού... Και εκείνος εισήλθε του μείναι συν ημίν εν τη κλάσει του άρτου. Και διηνοιχθησαν ημών οι οφθαλμοί. Και μένει μεθ' ημών εν τω θυσιαστηρίω τούτω εις τον αιώνα».